

2025-04-22

Justitiedepartementet
111 52 Stockholm
Sverige

Jens Lidén
072-5553305
jens.liden@tco.se

SOU 2025:2 *Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter*

Ju2025/00072

Justitiedepartementet har skickat betänkandet *Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter* på remiss.

TCO tillstyrker kommitténs förslag om rätten till domstolsprövning, kapitel 4 i betänkandet.

När det gäller kommitténs förslag om grundlagsskyddet för rätten till medborgarskap, kapitel 7 i betänkandet, och specifikt förslaget som avser framtagna av medborgarskap vid viss allvarlig brottslighet, vill TCO föra fram att det inte finns någon allmänt vedertagen definition av begreppet ”brott som allvarligt hotar rikets säkerhet”.

TCO ser en risk att förslaget i denna del inte är avgränsat på ett tillräckligt rättssäkert sätt.

TCO avstyrker förslaget om grundlagsskyddet för föreningsfriheten i förhållande till kriminella sammanslutningar, kapitel 8 i betänkandet.

TCO avstår från att yttra sig över kommitténs förslag och överväganden i övrigt. När det gäller kommitténs förslag om rätten till abort, kapitel 5 i betänkandet, vill TCO uppmärksamma att även Vårdförbundet är remissinstans.

När det gäller kommitténs förslag om grundlagsskyddet för föreningsfriheten, kapitel 8 i betänkandet, önskar TCO framföra följande.

TCO instämmer i att den organiserade brottsligheten hotar Sverige och är ett av vår tids stora problem. Den utveckling vi har sett när det gäller organiserad brottslighet sedan början av 2010-talet påverkar tryggheten negativt, riskerar att urholka tilltron till rättssystemet och hotar ytterst samhällets funktionssätt. TCO ser med stor oro på den verklighetsbeskrivning som redogörs för i betänkandet och instämmer i att kraftfulla åtgärder behövs för att vända utvecklingen och motverka organiserad brottslighet generellt.

Att möjliggöra ytterligare begränsningar i föreningsfriheten, även när det sker för att motverka organiserad brottslighet, är dock förenat med stora risker. Föreningsfriheten är en grundpelare i ett demokratiskt samhälle och ett centralt inslag i de fri- och rättigheter

som är grundlagsskyddade i Sverige. Föreningsfriheten är en grundläggande och nödvändig förutsättning för den fackliga verksamheten och civilsamhället i övrigt. Även till synes begränsade sänkningar av skyddsnivån kan få negativa och svåröverblickbara konsekvenser och smittoeffekter på andra områden och i andra sammanhang än de avsedda.

De ändringar som gjordes i 2 kap. 24 § regeringsformen (RF) för några år sedan, och som innebär att det numera finns en möjlighet att begränsa föreningsfriheten när det gäller terrorism, är det hittills enda exemplet på en inskränkning av någon av de centrala fri- och rättigheterna sedan regeringsformen infördes på 1970-talet. Mot den bakgrunden konstaterade regeringen, när 2022 års ändringar infördes, att en sänkt skyddsnivå för föreningsfriheten bör komma i fråga endast om starka skäl talar för det (prop. 2021/22:42 s. 15). Om nuvarande förslag blir verklighet skulle det innebära att två betydande sänkningar av skyddsnivån för föreningsfriheten har införts på mycket kort tid. Det ställer enligt TCO:s mening mycket höga krav på de skäl som ligger till grund för det nu aktuella förslaget.

Kommittén har som skäl för förslaget anfört att det dels skulle möjliggöra brottsbekämpande åtgärder som grundlagsregleringen idag hindrar, dels kunna underlätta det internationella samarbetet mot organiserad brottslighet.

TCO ifrågasätter inte att det finns behov av ytterligare brottsbekämpande åtgärder för att bekämpa organiserad brottslighet – tvärtom kräver utvecklingen att kraftfulla åtgärder vidtas. När det gäller de åtgärder som förslaget skulle kunna möjliggöra, exempelvis införandet av ett deltagandebrott, verkar det dock saknas tydlig evidens för att sådana åtgärder skulle få önskad verkan. I vissa avseenden verkar det till och med finnas risk att sådana åtgärder för med sig negativa effekter, exempelvis vad gäller möjligheterna att inhämta underrättelser om de kriminella grupperingarna. Mot den bakgrunden framstår detta skäl som för svagt för att motivera en sänkning av skyddsnivån för föreningsfriheten.

TCO ifrågasätter heller inte att bekämpandet av organiserad brottslighet kräver internationellt samarbete. Det framgår dock inte med önskvärd tydlighet på vilket sätt och i vilken utsträckning en sänkt skyddsnivå och en begränsning av föreningsfriheten skulle underlätta ett sådant samarbete.

Sammantaget är TCO av uppfattningen att de skäl som redovisas i betänkandet inte är tillräckligt starka för att motivera en ytterligare sänkning av skyddsnivån för föreningsfriheten.

När det gäller utformningen av förslaget vill TCO påpeka att det saknas en allmänt vedertagen definition av begreppet ”allvarlig

brottslighet”. Syftet med att kvalificera den föreslagna begränsningsmöjligheten till allvarlig brottslighet är enligt kommittén att det inte ska vara möjligt att begränsa föreningsfriheten i förhållande till varje form av brottslig verksamhet. Enligt kommittén skulle en begränsningsmöjlighet med en sådan, mer allmän utformning kunna utnyttjas av lagstiftaren på ett långtgående sätt och få effekter som inte är överblickbara. Det framgår dock inte av betänkandet var de närmare gränserna för den föreslagna begränsningsmöjligheten går, det vill säga vad som konkret ska anses vara allvarlig brottslighet enligt den föreslagna bestämmelsen. TCO vill i det sammanhanget föra fram att facklig verksamhet och andra former av legitima verksamheter med koppling till civilsamhället är kriminaliserade i många delar av världen. Även om en utveckling mot den typen av kriminaliseringar inte är sannolik i Sverige, måste grundlagsskyddet för föreningsfriheten vara utformat med den risken i åtanke.

Det föreslagna kravet på att brottsligheten ska ha som syfte att uppnå ekonomisk eller annan otillbörlig vinning, de allmänna kraven i 2 kap. 21 § RF och det kvalificerade förfarandet i 2 kap. 22 § ger ett visst skydd mot att begränsningsmöjligheten används i andra syften än det avsedda. TCO anser dock att den föreslagna begränsningsmöjligheten sammantaget inte är avgränsad på ett tillräckligt rättssäkert sätt.

Mot denna bakgrund avstyrker TCO förslaget.

Therese Svanström
Ordförande

Jens Lidén
Jurist